

Hvalross

Odobenus rosmarus rosmarus

Rødlistet art**faktaark**

Hvalrossene i Norge finnes hovedsakelig på Svalbard. Siden fredningen i 1952, da man antok det kun var et par hundre dyr igjen, har bestanden økt, og en telling utført i 2006 viste at det var rundt 2500 hvalross på øygruppen. Hvalrossene er generelt bunndyrsspesialister som trenger tilgang på store gruntvannsområder med muslinger samt hvileplasser i form av is eller land i nærheten av disse.

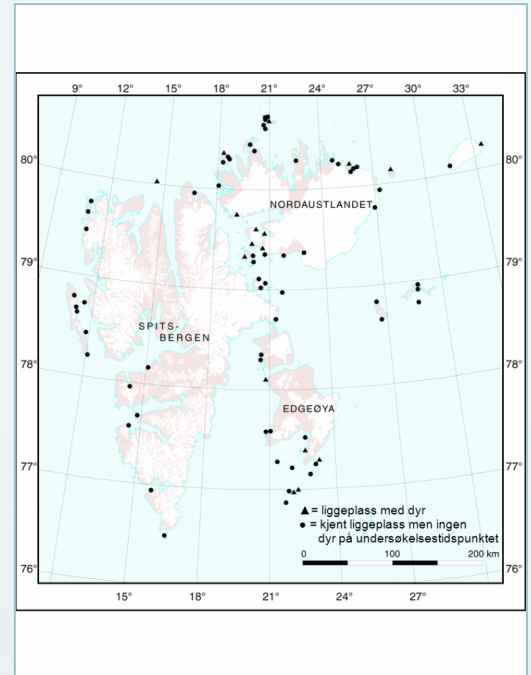
Status
Kategori Sårbar (VU) på Norsk rødliste 2006.

Kjennetegn

Hvalrossen er den største selarten i våre farvann. Voksne hanner blir rundt 3,5 meter lange og veier omlag 1500 kg, mens hunnene er betydelig mindre og blir rundt 2,5 meter lange og oppnår vekt på opptil 900 kg. Voksne hanner skiller seg også fra voksne hunner ved at huden ofte er dekket av runde utvekster (tuberkler) særlig i nakkepartiet. Dyrene er generelt ensfargete brune, men etter lengre opphold i kaldt vann blir de mer rosa i fargen. Etter at de så har lagt seg opp på land eller isen en stund og fått sirkulert blod ut til ytre hudlaget, får de igjen sin brune farge. Det mest karakteristiske kjennetegnet til hvalrossene er de to støttennene som finnes hos både hanner og hunner. Hos store hanner kan de bli over en meter lange og veie 5 kg. Hvalrossene utgjør en egen familie blant selene, og har som de ekte selene ikke noe ytre øre, men i motsetning til de ekte selene kan de bøye bakbeina under kroppen slik at de kan gå på land slik som sjøløver og pelssel. Nyfødte kalver er 1,3 meter lange og veier omtrent 85 kg. De er sjokoladebrune med mørkere sveiver.

Utbredelse

Hvalrossene har en sirkumpolar arktisk utbredelse og er delt inn i minst to underarter hvorav den ene utgjøres av Stillehavshvalrossene (*Odobenus rosmarus divergens*) og den andre Atlanterhavshvalrossene. I enkelte miljøer regner man en tredje underart som har tilhold i Laptevhavet (*Odobenus rosmarus laptevi*). Denne underarten er svært lik Stillehavshvalrossene, og det er omstridt om det er vitenskapelig grunnlag for å skille disse. Stillehavshvalrossene finner man generelt i Beringhavet og Tsjuktsjerhavet, med sørlig utbredelse ned til Bristol Bay i Alaska på østsiden og Kamtsjatka i Russland på vestsiden. Om sommeren når isen trekker seg tilbake finnes de også i

Liggeplasser for hvalross på Svalbard undersøkt i 2006

Beauforthavet og i Østsibirhavet. I tillegg finnes det da som tidligere nevnt hvalross i Laptevhavet. Atlanterhavshvalrossene finnes i vest fra østkanadisk Arktis til vest-Grønland inklusive Davisstredet og Baffinbukta. I nordøstlige Atlanterhavet finnes hvalross langs kysten av øst-Grønland, Svalbard og Franz Josef Land og ned til sørlige Barentshavet og Karahavet.

I norske farvann finner man hovedsakelig hvalross på Svalbard og disse er en del av en felles Svalbard - Franz Josef Land bestand. Det observeres også årlig individer langs kysten av fastlands-Norge, hovedsakelig i de nordligste fylkene, men også år om annet i sydligere strøk som f. eks Oslofjorden. Oftest er disse besøkende enslige voksne hanner. De fleste hvalrossene på Svalbard er hanner, med noe hunner og kalver på østsiden av Nordaustlandet, mens de fleste hunnene og kalvene i denne bestanden finnes over mot Frans Josef Land. I de senere år er det observert mer og mer hunner med kalver i Svalbardområdet ettersom bestanden øker og de begynner å finne tilbake til sine gamle liggeplasser.

Hvalross som ligger på en strand på østsiden av Svalbard. Når de ligger oppe og hviler seg er de ekstremt sosiale og ligger gjerne tett inntil og av og til oppå hverandre.

Biologi

Hvalrossene foretrekker store grunnhavsområder med egnede bunnforhold for de byttedyrene de beiter på, og det bør helst være områder i nærheten hvor de kan legge seg opp og hvile. Sistnevnte er ofte isflak, men strender, holmer og skjær benyttes også om sommeren og høsten. Når de ligger oppe og hviler seg er de ekstremt sosiale og ligger gjerne tett inntil og av og til oppå hverandre. Siden hvalrossene spiser i relativt grunne farvann er de fleste av dykkene de foretar kortvarige og ikke særlig dype. Hovedføden er muslinger som de finner ved å stikke de følsomme værhårene sine ned i sedimentet. De fjerner løst sediment bort fra maten enten ved å vifte med fremsveivene eller ved å spyle det vekk ved å blåse vann ut av munnen, for så å suge bløtdelene ut av muslingene og spytte ut skallet. Tusenvis av muslinger kan konsumeres i et måltid. Noen hvalrosser tar også fugler, mens andre spiser andre marine pattedyr, vanligvis ringsel. Isbjørn og spekkhoggere tar hvalrosser, og da særlig kalver. Dyr som prøver å ta hvalross

må likevel passe seg, da disse er gode til å forsvare seg, og særlig hvis de er i vannet vil hele flokken kunne hjelpe til med å forsvare seg mot et angripende rovdyr.

Hvalrossene får unger i mai. Hvalrossungen dier mora i 2-3 år. Den drikker en mindre fettrik melk enn det de ekte selene gjør. Mødrene er alltid sammen med de små ungene, og tar de med seg til havs når de må ut å spise. Ungene kan die mora ute på havet ved at de henger opp ned under vann holdt oppe av fremsveivene til mora. De unge kalvene begynner å ta til seg annen føde ved siden av melka når de er rundt 5 måneder gamle, og lærer antakelig mye av mora om hvordan de skal finne mat i den resterende delen av dieperioden. Hvalrossmora parer seg igjen rundt 9 måneder etter at den fikk ungen mens det ennå er mye over et år før denne er avvendt. Parringen foregår i desember og januar. Hannene har små territorier i vannet hvor de vokaliserer og viser seg frem for hunnene. De er svært aggressive mot andre hanner og det er ikke uvanlig at de skader hverandre i kamper. Parringen foregår i vannet. Når en kalv er avvendt forblir den i flokken til mora hvis den er av hunnkjønn, mens avvendte kalver av hannkjønn slutter seg til de rene hannflokkene. Disse holder seg gjerne for seg selv hele året utenom parringstiden. Hunnene får gjerne den første ungen sin når de er rundt 10 år gamle. Hannene blir også kjønnsmodne ved denne alderen, men er normalt ikke sterke nok til å få sjanse til å parre seg før de er 15 år gamle. Hvalrosser kan bli over 40 år gamle.

Bestandstatus

Man regner med at det finnes omkring 200 000

Stillehavshvalrosser og rundt 20 000-30 000

Atlanterhavshvalrosser. På Svalbard var engang hvalrossene svært tallrike, men 350 år med intens fangst gjorde at denne bestanden nesten ble utryddet. Da hvalrossene på Svalbard ble fredet i 1952 antok man at det bare var et par hundre dyr igjen. Etter over 50 år med fredning er bestanden fortsatt lav, men antallet hvalross har vært stigende de senere årene, og en omfattende telling av dyr på øygruppen utført høsten 2006 viste at det var rundt 2500 hvalross på Svalbard. I tillegg finnes det et ukjent antall dyr i denne bestanden som oppholdt seg ved Frans Josef Land når tellingen ble foretatt. Siden hvalrossene på Svalbard ikke blir jaktet, og de også i svært liten grad er påvirket av interaksjoner med kommersielle fiskerier, vil det være effekter av fremtidige klimaendringer og ulike forurensningsstoffer som potensielt vil utgjøre en trussel for denne bestanden i fremtiden. Undersøkelser av miljøgifter i hvalrossene fra Svalbard viser en stor individuell variasjon, noe som tolkes som en effekt av ulik diett. De som spiser vanlig hvalrosskost fra lavt nede i næringskjeden som muslinger og andre bløtdyr, har lave verdier, mens de som har innslag av sel i dietten får mye høyere verdier. Ulike effekter av klimaendringer på denne bestanden kan være vanskelig å forutse, men i hvertfall når det gjelder redusert isutbredelse så er hvalrossene bedre rustet til å møte dette enn mange andre arktiske selarter i og med at de i tillegg til is også bruker land som hvileområder.